

Delgkvitto

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD

RIKSANTIKVARIÉAMBETET

ANTIKVARIÉAMBETET

Ans.

1987-11-20

STATENS HISTORISKA
MUSEER

Kopia till

Akten

Länsantikv

Planerh

Nvenh

Jur enh

Lantmenh

Länsmuseet

Önskrivnings-

mynd vid Vbgs

tingsrätt efter

laga kraft (med

bevis därom)

ordiska museet

Kulturndn i

Vänersborgs kn

Förtroendemanna-

styrelsen

Pressen

Byggnadsminnesförklaring jämlikt lagen (1960:690, senast ändrad 1981:857) om byggnadsminnen av spannmålsmagasin på fastigheten Sikhall 1:4 i Gestad socken, Vänersborgs kommun

I skrivelse den 20 september 1985 väckte läns museet i Vänersborg fråga om byggnadsminnesförklaring av rubricerade fastighet. Byggnadsnämnden i Vänersborg har yttrat sig den 10 oktober 1985 och därvid tillstyrkt byggnadsminnesförklaring. Ägarna till den mark, på vilket magasinet är beläget, har tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och godtagit skyddsföreskriften för marken. Ni har i skrivelse den 9 september 1987 förklarat Er godkänna en byggnadsminnesförklaring med de skyddsföreskrifter som föreslagits.

Magasinet är uppfört av handlanden Johannes Larsson som 1866 överlät gården Sikhall med tegelbruk och hamn till sonen. Magasinet skulle användas för mellanlagring vid havreexporten till England. Senare kom det att användas för beredskapslagring under första och andra världskrigen. Därefter har det huvudsakligen använts för gårdens behov.

Spannmålsmagasinet bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märkligt.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen om byggnadsminnen byggnaden på ovan nämnda fastighet för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaden får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.

Postadress

Länsantikvarien
462 82 Vänersborg

Besöksadress

Drottninggatan 2

Telefon

0521-700 00

Telefax

Postgiro

3 51 85-8

2. I byggnadens inre får inte göras ingrepp i stomme eller bärande delar.
3. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Det område kring byggnaden som på bilagda karta avgränsats med streckad linje skall hållas i sådant skick, att byggnadens utseende och karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen kan lämna råd om underhållet av byggnaden och vården av det kringliggande området.

Om ändring av byggnadsminnet i strid mot meddelade skyddsföreskrifter finnes nödvändig för att byggnaden skall vara till nytta eller om sådan ändring eljest kan anses påkallad av särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminnen meddela tillstånd härtill.

Upplysning om hur man överklagar framgår av formulär 16 (bilaga).

Beslut i ärendet har fattats av länsstyrelsens styrelse. I styrelsens beslut har deltagit landshövdingen samt ledamöterna Rolf Agardtsson, Mauritz Björnberg, Ulla Carlsson, Gunnar Engqvist, Wilhelm Gustafsson, Gerhard Jansson, Eskil Jinnegård, Ingvar Karlsson, Per-Åke Olsson och S Gunnar Peterson. I den slutliga handläggningen har deltagit länsantikvarien Åkerström, länsrådet Åkerlund, förste länsassessorn Livén, juridiska enheten, länsarkitekten Holmén, planerheten, byrådirektören Dalbert, lantmäterierheten samt förste byråingenjören Risinger, naturvårdsenheten.

Göte Fridh

Bo Åkerström

Bilagor
Beskrivning av byggnadsminnet
Avdrag av ekonomisk karta
Hur man överklagar

FORMULAR 16

BILAGA

HUR MAN ÖVERKLAGAR HOS KAMMARRÄTTEN

Om Ni är missnöjd med länsstyrelsens beslut kan Ni överklaga detta hos kammarrätten i Göteborg. Det gör Ni genom att i ett brev till kammarrätten

- tala om vilket beslut Ni överklagar, t ex genom att ange ärendets nummer
- redogöra för dels varför Ni menar att länsstyrelsens beslut är felaktigt, dels hur Ni anser att beslutet skall ändras

Ni undertecknar brevet, förtydligar namnteckningen och uppger personnummer, postadress och telefonnummer.

Om Ni har handlingar eller annat som Ni anser stöder Er ståndpunkt, så bör Ni skicka med det.

Ni kan givetvis anlita ombud att sköta överklagandet åt Er.

OBS!

1. Brevet skall lämnas/skickas till länsstyrelsen och inte till kammarrätten. Den ordningen har kommit till främst för att skynda på handläggningen. Länsstyrelsen kan nämligen då, samtidigt med Ert överklagande, sända sina handlingar till kammarrätten, eftersom kammarrätten kommer att behöva ha tillgång till dem.

Länsstyrelsens adress är

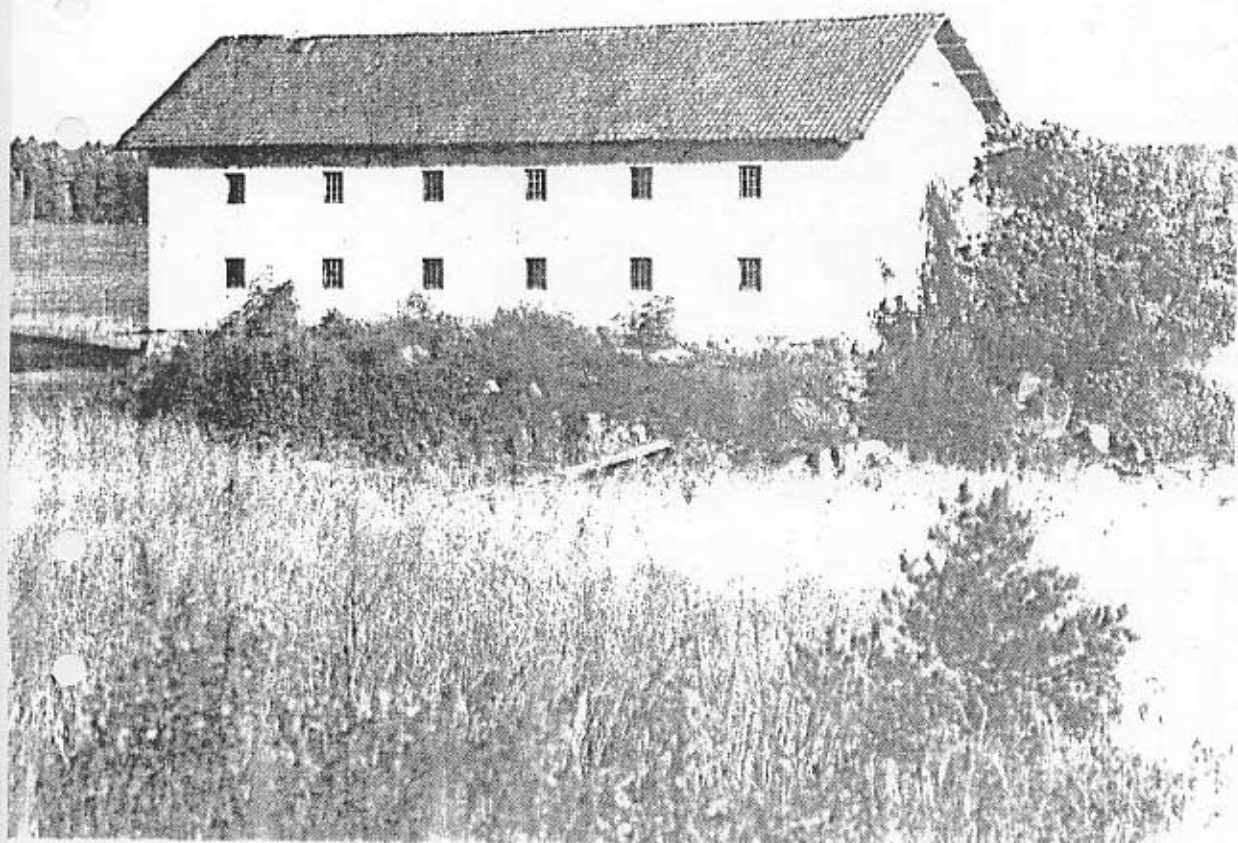
Länsstyrelsen i Älvsborgs län
462 82 VÄNERSBORG

2. Länsstyrelsen måste ha fått Ert brev inom tre veckor från den dag Ni fick beslutet i Er hand, annars kan Ert överklagande inte tas upp.

Behöver Ni veta mer om hur Ni skall gå till väga, så ring eller skriv till länsstyrelsen (tfn 0521-70 000).

LÄNSSTYRELSEN
ÄLVSBORGS LÄN
Länsantikvarien

Beskrivning av
SIKHALL 1:4, Gestad socken,
Vänersborgs kommun

Djurbilden - grp - från
spelbricka, funnen
i Lödöen, 1100-talet

STIFTELSEN ÄLVSBERGS LÄNSMUSEUM

MH/AN

Östergatan 21, Box 206, 462 01 Vänersborg, Tel. 0521-600 60

Vänersborg 1985-09-20

85 09. 23

392-1914-85

Länsantikvarien
Länsstyrelsen
Box 700

462 01 VÄNERSBORG

Er referens

Vår referens

Handlagt av

420/2266
424

Margareta Hallin

Förslag till Byggnadsminnesförklaring av spannmåls-
magasin i Sikhall, beläget på fastigheten Sikhall 1:4
i Gestad socken, Vänersborgs kommun.

Länsmuseet vill härmed väcka fråga om att byggnads-
minnesförklara spannmålsmagasinet i Sikhall.

Sädesmagasinet i Sikhall är beläget vid Vänerens strand,
ca 1,5 mil norr om Vänersborg. Magasinet ligger på en
klippudde omgivet av vatten på tre sidor. Sikhalls-
viken ligger med utsikt mot Halle- och Hunneberg som
bildar en blå bakgrund och ger liv åt den även i övrigt
vackra landskapsbilden.

Magasinet är uppfört i två och en halv våningar med
sadeltak. Byggnadsytan är ca 22 x 9 m. Väggarna består
av 1 1/2 stens tegel, vilket är tillverkat vid tegel-
bruket i Sikhall. Tegelstenarna är stämplade med namnet
Sikhall. Fasaden är putsad med en relativt grov puts,
dock ej spritputs. Kring fönster och vid byggnadens
hörn är putsen slät. Byggnaden är uppförd på en grund-
mur av natursten.

I bjälklagshöjd återfinns ett flertal ankarslutar som
på fasaden mot öster anger byggnadsåret 1874.

Byggnaden har sex fönsteraxlar på långfasaderna.
Fönsteröppningarna är kvadratiska och fönsterbågarna
omfattar nio glasrutor, på insidan förstärkta med
järnkors. På södersidan har sex fönsteröppningar mur-
ats igen och putsats över. På norrsidan återfinns
byggnadens ingång.

KANSLI: Östergatan 21
Vänersborg
Tel. 0521-600 60
Postgiro 79 19 72-3
Postadress:
Box 206
462 01 Vänersborg

MUSEER: VÄNERSBERGS MUSEUM
Östra plantaget
MUSEIHALLEN
Drottninggatan 42
Vänersborg

TROLLHÄTTANS MUSEUM
Magasinsgatan 15
STARKODDERHALLEN
Polhemsgatan 6
Trollhättan

LÖDÖSE MUSEUM
Box 52
460 10 Lödöse
Tel. 0520-605 53

Takkonstruktionen består av takstolar varpå det ligger relativt kläna åsar som takbräder på lock är spikade i. Taket är klätt med enkupigt lertegel (som även det kan komma från tegelbruket i Sikhall).

Byggnadens kulturhistoriska värde kommer sig framförallt av att den återspeglar en mycket betydelsefull fas i den dalsländska historien, nämligen "havrerushen".

Mellan 1805 och 1890 ökade den dalsländska åkerarealen från ca 20 000 ha till drygt 82 000 ha, d v s en fyrdubbling av densamma. I Sundals härad var denna ökning extra stor, här 8-dubblades åkerarealen under 1800-talet. På dessa marker kom det framförallt att odlas havre som hade ett stort saluvärde och kunde exporteras i huvudsak till England.

Havreodlingen och havreexporten var det som stimulerade den enorma expansion som åkerbruket upplevde. Dalboslätten utdikades och uppodlades. Hästefjorden sänktes och den odlingsbara marken ökade därmed kraftigt i omfattning.

Efter skördetid var det kilometerlånga köer med hästforor som väntade på att få lämna sin spannmål till uppköpare vid Sikhallsmagasinet. Havren lastades senare ombord på fartyg för vidare transport till Göteborg via Göta Älv.

I Sunnanå öster om Mellerud finns ytterligare ett havremagasin. Även denna byggnad är kulturhistoriskt mycket värdefull. Den är restaurerad med AMS-medel 1979. Dessa två byggnader är de enda i sitt slag. Utefter Vänerstranden har det skeppats ut havre vid några fler platser där det funnits lämpliga hamnar men inga magasinbyggnader har uppförts. Till detta skall tilläggas att en del av havreexporten har tagit vägen via Bohuslän.

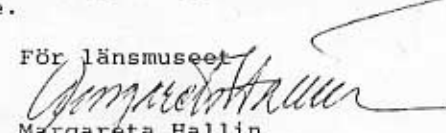
Folkmängden på den dalsländska landsbygden fördubblades mellan åren 1805 till 1865, medan den nyupptagna åkerarealen under tidsperioden mångdubblades. Den ekonomiska högkonjunktur Dalsland upplevde under 1800-talet var utan motsvarighet under tidigare århundraden. Den tedde sig, i jämförelse med andra landsändar, som storartad trots att utvecklingen var likartad i stora delar av landet. De ekonomiskt goda tiderna varade för Dalslands del fram till 1880 med undantag av vissa missväxtår.

Glansperioden i Sikhall och för de dalsländska bönderna var kortvarig. Den ensidiga och intensiva havreodlingen utan gödsel utarmade åkermarken och skördarna minskade drastiskt. Jordbrukskrisen som följde blev total och mycket förödande med en massutvandring till Amerika och Norge som följd.

Förutom de dåliga skördarna så dämpades avsättningsmarknaderna, tullrestriktioner infördes. Dessutom tillkom Bergslagernas järnväg i slutet av 1870-talet vilket gjorde att affärerna med spannmål minskade i Sikkhall. På 1800-talet lades även tegelbruket och kakelugnsfabriken ned, orsaken var råvarubrist. 1885 övertogs Sikkhall av Enskilda Banken i Vänersborg och den dåvarande handlaren Carl Otto Larsson måste därmed lämna Sikkhall.

Idag står detta ståtliga magasin som ett minne över en intensiv och mycket viktig period i Dalslands utveckling. Havreodlingen kom som inget annat att prägla det dalsländska jordbruket under större delen av 1800-talet. Därför är det synnerligen angeläget att en byggnad som är så intimt förknippad med en förändringsprocess som har omvandlat den småskaliga odlingsbygden till det kulturlandskap vi möter idag, bevaras för framtiden. En byggnadsminnesförklaring bör genomföras för att säkerställa ett bevarande.

För länsmuseumet

Margareta Hallin
antikvarie

Kopia till: Gestads hembygdsförening, Torsten Fridell,
Kättarbol, 460 65 Brålanda.

Nyttjanderättsobjekt

Sjökullen

14

122

17 II

171

172

BERG 173

1751

174

176

177

178

BERG 179

Godhålan

180

181

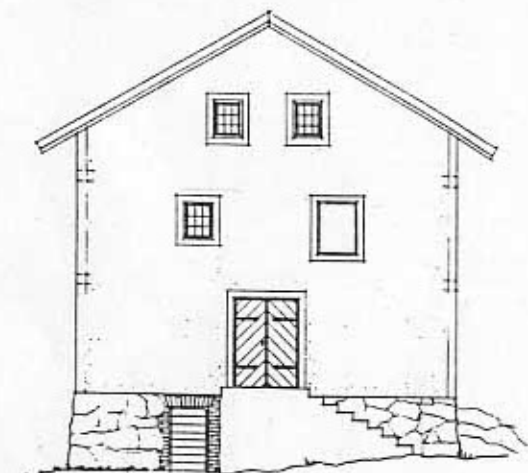
182

183

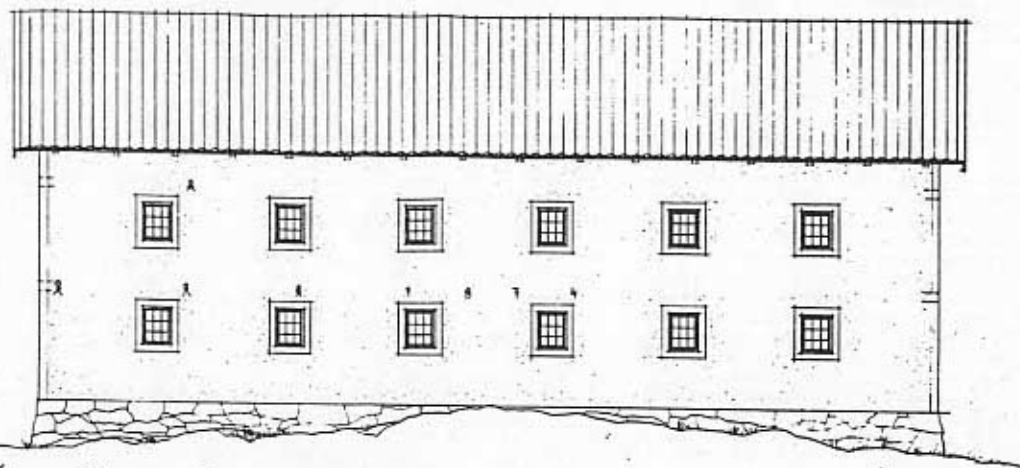
Döpsals

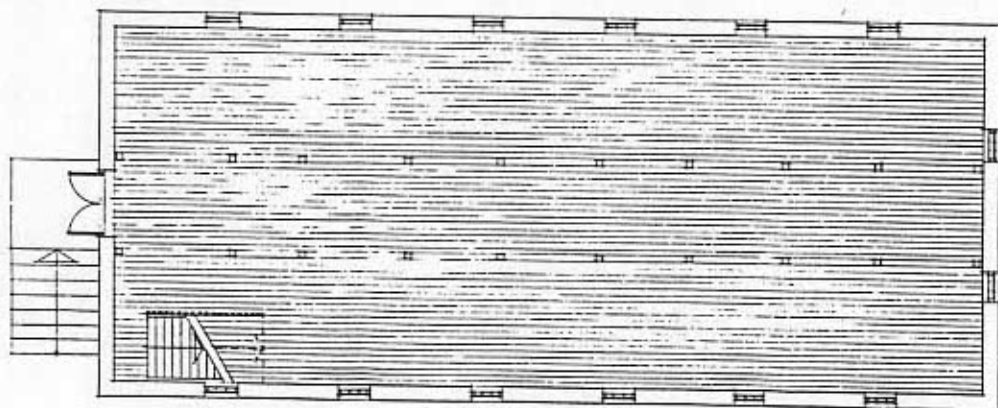

fasad norr

fasad väster

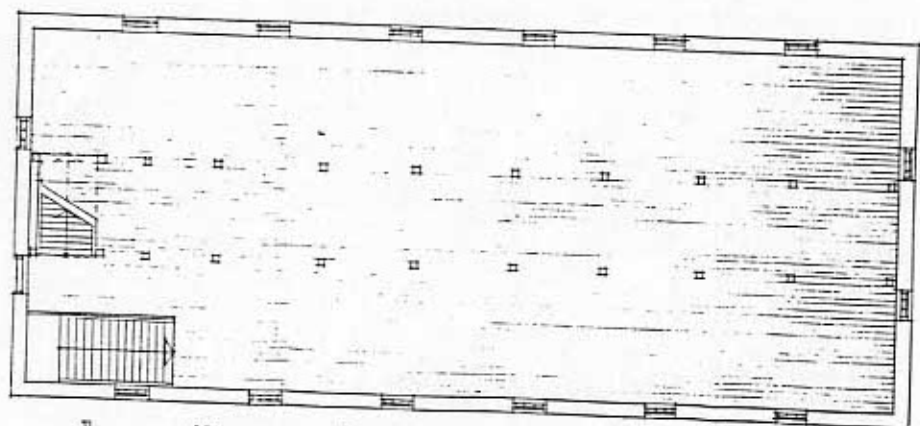
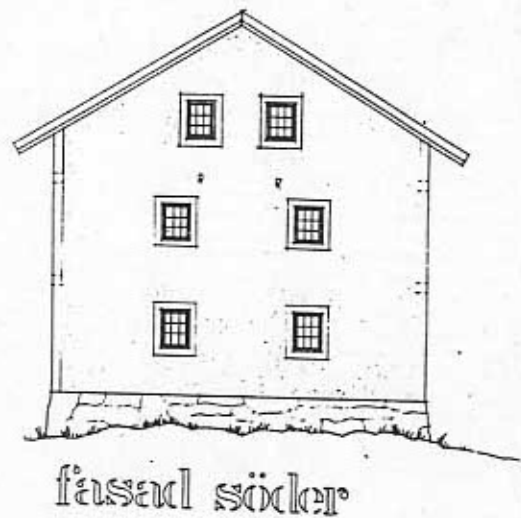
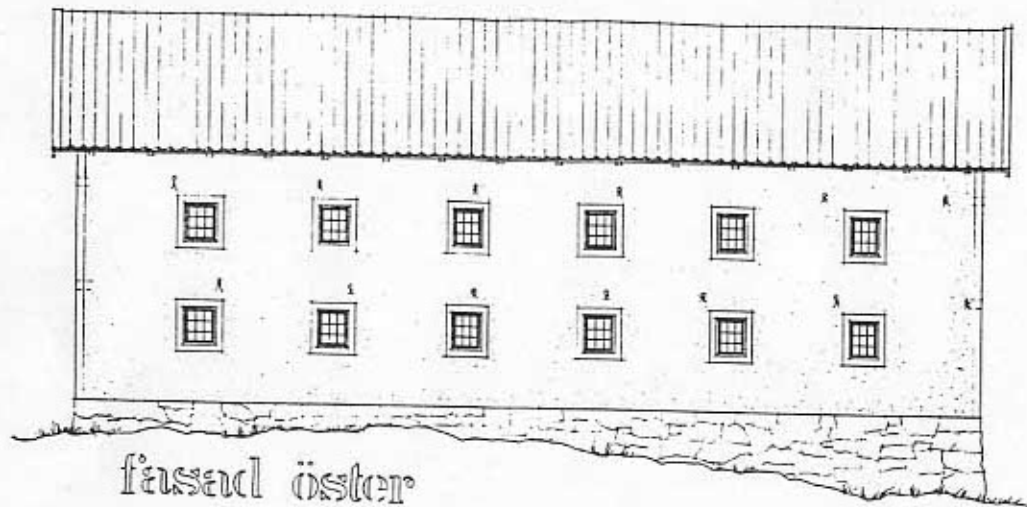

plan bottenvåning

SKALA 1:50

MAGASINET I SIKHALL-
 SIKHALL 1:4 - GESTAD S.M.
 VÄNERSBORGS K.M.
 85 10 10
 H. Hallin Anders Agulic

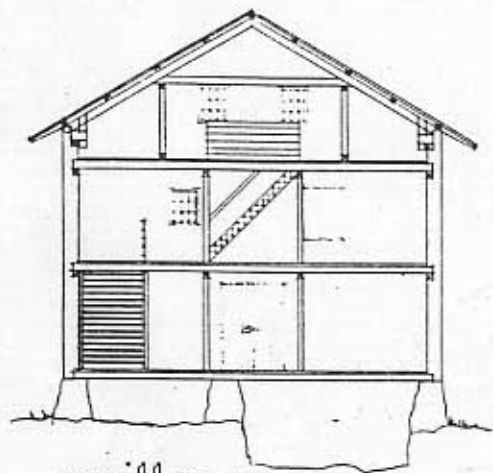
SKALA 1:50

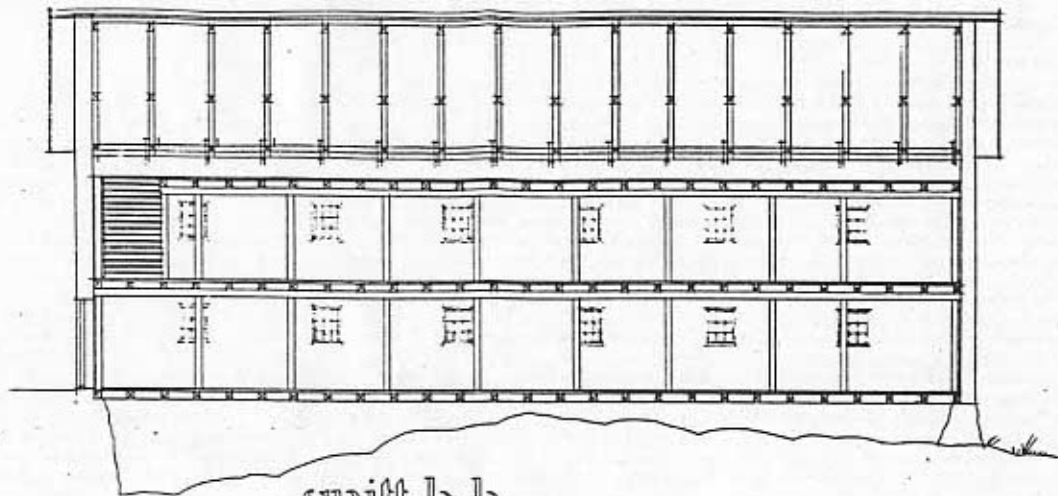
MAGASINET I SIKHALL.
 SIKHALL 1:4 · GESTAD SN.
 VÄNERSBORGS K.H.
 85 10 10

N. Hallen

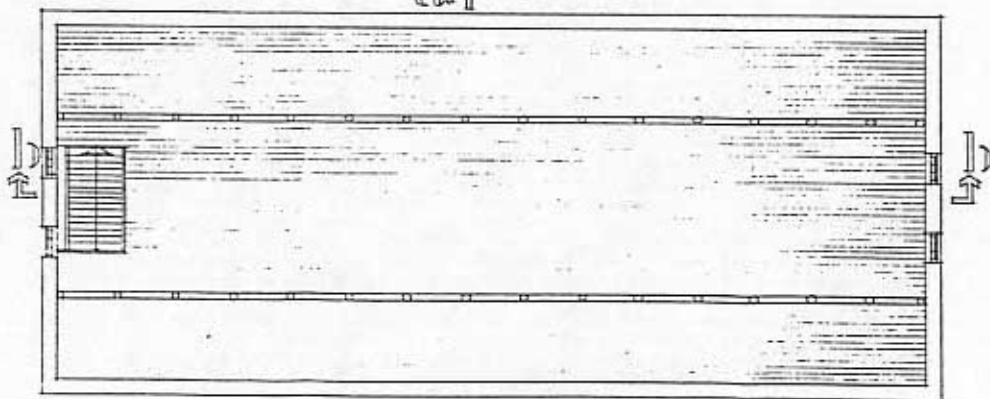

snitt a-a

snitt b-b

AK

vindspan

AK

SKALA 1:50

MAGASINET I SIKHALL.
 SIKHALL 1:4 · GESTAD S-N.
 VÄNERSBORGS K:H.
 85 10 10

N. Hallin